

Ing. Milan Skála, Ing. Eduard Vařejka

Hydrometeorologická služba Armády České republiky slaví 90. výročí svého založení

Z HISTORIE

Výsledky četných operací, bitev a bojů byly vždy významně ovlivňovány povětrnostními podmínkami, které napomohly k vítězství jedné bojující straně a přispěly k porážce druhé strany. Povětrnostní podmínky rozhodovaly o zvolené strategii, operačním umění a o taktice boje, o způsobech nasazení osob a bojové techniky, délce nebo způsobu vedení operace, bitvy, nebo boje, a zároveň tak i o velikosti válečných útrap a množství ztrát.

Již v létě 1915 pod vlivem událostí u Yprés Milan Rastislav Štefánik – v té době ve službách francouzské armády v hodnosti podporučíka – navrhl veliteli 10. francouzské armády maršálu Ferdinandu Fochemu, aby podél celé francouzsko-německé frontové linie byla vybudována hustá síť vojenských povětrnostních stanic.

Během první světové války se praktickými zkušenostmi dospělo k poznání, že povětrnostní situace je důležitá pro mnohé zbraně a nelze ji bez povšimnutí přehlížet, protože často znalost jejího pravděpodobného vývoje může být hlavním nebo velmi důležitým činitelem pro úspěch vojenských operací. Jednotlivé strany válečného konfliktu potřebovaly meteorologické informace pro lety vzducholoď, balonů a letounů, plánování použití chemických zbraní nebo varování vlastních vojsk před nimi.

Každý stát se snažil získávat k zabezpečení činnosti svých vojsk co nejvíce podkladů o počasí pomocí vlastních prostředků. Nezbytnost meteorologického zabezpečení válečných operací se tak poprvé v historii prokázala v plné míře souvislostí.

Zvláště chemické vojsko, nazývané tehdy „plynová služba“, vyžadovalo trvalé, přesné a podrobné zprávy o aktuálním směru, rychlosti a dalších charakteristikách větru, aktuální teplotě a vlhkosti vzduchu, atmosférických srážkách a jejich předpovědi. Potřebná byla i znalost celkové povětrnostní situace, tak aby mohly být s úspěchem prováděny vlastní plynové útoky a nebo naopak byla vlastní vojska včas varována a ochráněna před případným plynovým napadením nepřítele.

Kromě pěchoty a jezdeckva se o stav a další vývoj počasí a jeho jednotlivých prvků zajímalo také dělostřelectvo, z důvodů zastřelování se na jednotlivé cíle ve větších vzdálenostech v hloubce nepřítele potřebovalo zprávy o teplotě a tlaku vzduchu, o směru a rychlosti větru v různých výškách. Především nejmladší z druhů vojenských zbraní, letectvo, vyžadovalo hlavně údaje o směru a rychlosti větru v různých výškách nad zemí, viditelnosti, výšce spodní základny oblačnosti, nebezpečných meteorologických prvcích a jevech, včetně potřeby mít znalosti o celkové meteorologické situaci a jejích předpokládaných změnách.

Proto válčící státy urychleně budovaly vlastní vojenské meteorologické služby, které ke konci války byly zpravidla již výborně organizovány a opíraly se o poměrně hustou síť polních a zápolních měření a pozorování.

Vznik československé vojenské povětrnostní služby je datován do období vzniku československé armády po vzniku samostatného státu a vzniku československého vojenského letectva. Zároveň je úzce spojen s organizováním státní československé meteorologické

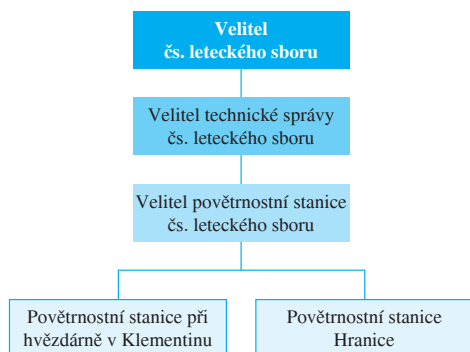
služby a rovněž s činností observatoře v pražském Klementinu. Vlastní proces konstitování vojenské povětrnostní služby byl zahájen již v den vzniku samostatné Československé republiky dne 28. října 1918. V té době existovaly na území nového státu dvě vojenské povětrnostní stanice bývalé rakousko-uherské armády, jednak *zápolní pilotovací povětrnostní stanice* při hvězdárně v pražském Klementinu, dále *zápolní povětrnostní stanice 43* v Hranicích, na kterých byl vojenský personál. Obě stanice byly původně zřízeny rakousko-uherskou vojenskou povětrnostní službou, odborně organizovanou za první světové války prostřednictvím *týlové vojenské centrály meteorologické* vytvořené při c. k. *Ústředním ústavu pro meteorologii a geodynamiku* ve Vídni.

Dne 28. října 1918 vyzval *setník (kapitán) Jaroslav Rošický*, představitel vojenské části tajné odbojové organizace, tzv. Maffie, v Praze, všechny vojáky české národnosti, aby se dostavili na pražský Žofín. Tam se následně v odpoledních hodinách sešla i řada bývalých příslušníků rakousko-uherského letectva a při té příležitosti rovněž proběhla ustanovující schůze, na níž byl vytvořen *československý letecký sbor*. Tohoto shromáždění a následně ustanovující schůze leteckých důstojníků se rovněž, jako jediný meteorolog mezi přítomnými, zúčastnil *praporčík Ing. agr. Jan Urban* a z důvodů své vojenské odbornosti byl proto pověřen organizací povětrnostní služby leteckého sboru. Předtím působil od 15. srpna 1916 jako příslušník rakousko-uherské vojenské povětrnostní služby a v době revolučních událostí vykonával funkci velitele zápolní pilotovací povětrnostní stanice při hvězdárně v pražském Klementinu, jejíž personál v té době tvořilo celkem šest osob. Do Prahy byl převelen dne 18. července 1918 od polní povětrnostní stanice 5 ve Skadaru poblíž Tirany v Albánii.

Klementinská vojenská zápolní pilotovací povětrnostní stanice byla při zřízení československého leteckého sboru dne 1. listopadu 1918 převzata československým vojskem a byla k němu organizačně přiřčena. V té době dostala oficiální název *povětrnostní stanice leteckého sboru v Praze (při hvězdárně)*, a zároveň byla podřízena veliteli technické správy leteckého sboru. Jejím velitelem byl jmenován *praporčík Ing. agr. Jan Urban*.

Zástupcem velitele byl ustanoven *praporčík Ing. agr. Karel Javůrek*, který původně od listopadu roku 1916 působil u *týlové vojenské centrály meteorologické* při c. k. *Ústředním ústavu pro meteorologii a geodynamiku* ve Vídni a později od března roku 1918 u polní povětrnostní stanice 26 v Rottě v Haliči.

Od 1. března 1919 patřil k dalším příslušníkům stanice *praporčík Oldřich Hlaváček*,

Obr. 1: Organizační struktura a začlenění povětrnostní služby československého leteckého sboru v listopadu roku 1918

kteří od srpna 1915 sloužil u pěšího polního pluku 8, potom absolvoval meteorologický kurz v rámci *týlové vojenské centrály meteorologické* při c. k. *Ústředním ústavu pro meteorologii a geodynamiku* ve Vídni. Od podzimu roku 1916 do konce roku 1917 působil jako meteorologický pozorovatel polní povětrnostní stanice. Následně absolvoval kurz záložních důstojníků při *týlové centrále meteorologické* ve Vídni. Od dubna do 29. října 1918 potom působil jako velitel polní povětrnostní stanice na italské frontě.

Povětrnostní stanice leteckého sboru byla uvedena rychle v život a zahájila praktickou činnost. Její povinností bylo mimo jiné soustřeďovat šifrovaná hlášení ze všech dostupných meteorologických stanic ležících na novém československém území. Na základě zvláštního nařízení ministra vnitra se postupně podařilo soustřeďovat informace o počasí od celkem 13 povětrnostních stanic, které potom až do pozdějšího vzniku Státního ústavu meteorologického působily v odborné podřízenosti *povětrnostní stanice leteckého sboru v Praze (při hvězdárně)*. Na základě nařízení velitelství leteckého sboru byla v průběhu listopadu roku 1918 přemístěna vojenská povětrnostní stanice v Hranicích do České Třebové z důvodů zajištění přeletů přes Českomoravskou vysočinu, na níž zejména husté podzimní mlhy, a také nárazovitý vítr činily letectvu značné potíže.

Personál povětrnostní stanice se při analýzách a prognózách počasí od počátku opíral o meteorologické údaje zakreslované do map. První meteorologická mapa pro území Československé republiky zde byla sestavena dne 23. prosince 1918 z termínu 07:00 hod. místního času. Když v únoru roku 1919 začala vojenská rádiová stanice na Petříně pravidelně přijímat šifrované meteorologické zprávy z Francie, Anglie a z dalších zemí (tzv. *Meteory*), bylo možno v průběhu března zahájit pravidelné kreslení synoptických map většího prostorového měřítka. Petřínská radiostanice zároveň na základě telefonicky předávaných informací od povětrnostní stanice leteckého sboru, v termínech 09:20, 15:45 a 20:30 UTC, vysílala do mezinárodní výměny zprávy československých meteorologických stanic Kbely, Cheb, Česká Třebová a Stará Ďala (dnes Hurbanovo). Rovněž v únoru roku 1919 začaly vojenské letecké setniny od povětrnostní stanice leteckého sboru prostřednictvím petřínské radiostanice pravidelně denně telegraficky získávat aktuální povětrnostní zprávy, přehledy počasí a všeobecné předpovědi počasí.

První meteorologické mapy Evropy v měřítku 1: 25 mil. byly v rámci *povětrnostní stanice leteckého sboru v Praze (při hvězdárně)* nakresleny dne 12. října 1919 z termínů 7:00, 14:00 a 19:00 hod. místního času. V této době rovněž začali v řadách stanice, která v té době již plnila roli prozatímního státního meteorologického ústavu, rovněž působit pozdější významní představitelé československé meteorologie *PhDr. Gustav Swoboda* a *PhDr. Alois Gregor*. Vznikem této povětrnostní stanice a její úspěšnou činností byly položeny základy pro činnost pozdější vojenské povětrnostní služby.

Dne 10. února 1919 předložil na řádném zasedání Národního shromáždění československého poslanec profesor *PhDr. Bohumil Němec* pod číslem tisku 493, „*Návrh na zřízení Ústředního státního ústavu meteorologického pro Československou republiku*“. Uvedený návrh kromě jiného rovněž požadoval, aby ještě před tím, než bude zřízen tento ústav ve své definitivní podobě, byl přechodně za stejným účelem vytvořen „ústav provizorní“. Za tím účelem mělo být co nejdříve převzato veškeré československé úřednictvo vídeňského Ústředního ústavu pro meteorologii a geodynamiku, a zároveň se měly příslušné likvidační komise ve Vídni a Budapešti domáhat vydání části prostředků a zařízení ve prospěch nového československého ústavu. Zároveň předpokládal, aby se jako provizorních prostorů využilo místností a zařízení bývalé c. k. Sternwarte (hvězdárny) v Praze, kde v té době sídlila povětrnostní stanice československého leteckého sboru. Řízení „dočasného“ meteorologického ústavu mělo být přechodně připojeno a podřízeno Ústavu pro meteorologii a klimatologii při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze II-Karlově, kde byl v té době správcem *profesor PhDr. Stanislav Hanzlík*.

Po parlamentním projednání a schválení uvedeného návrhu byl správcem prozatímního centrálního meteorologického ústavu jmenován *adjunkt hvězdárny v Klementinu*

PhDr. Rudolf Schneider. Avšak vzhledem k jeho dosavadnímu působení ve Vídni, kde na základě pověření ministerského prezidia Československé republiky řídil rozdělení a likvidaci vědeckých ústavů, byl na přechodnou dobu výkonem funkce zatímní správce pověřen *praporčík Ing. agr. Jan Urban*.

V té době se však rozhořela bouřlivá odborná diskuze mezi tehdejší československou meteorologickou komunitou jakým způsobem bude v dalším období československá meteorologie organizována a jak do ní bude začleněna její vojenská služba. Dlouho trvající debaty a neshody postupně přerostly až do jednotlivých ministerstev, a rovněž na parlamentní půdu.

Počátkem podzimu roku 1919 po všech předcházejících jednáních a jejich zvratech převládá konzervativní názor představitelů tehdejší vědecké meteorologické fronty přijmout jako budoucí směr vývoje meteorologické služby v dosavadní praxi osvědčený původní rakousko-uherský válečný model meteorologické služby příslušně transformovaný na nové poválečné poměry v samostatném státě.

Dne 28. srpna 1919, vzhledem k přetrvávajícím diskuzím a nejasnostem o budoucím uspořádání a dalším vývoji československé povětrnostní služby, rozhodlo prezidium ministerské rady Republiky československé svým usnesením č. 15547-19 uspořádat meziministerskou anketu (konferenci) ke konečnému uspořádání československých meteorologických služeb.

Jednání pověřených zástupců Ministerstva školství a národní osvěty a Ministerstva národní obrany se dne 30. září 1919 zúčastnili *PhDr. Rudolf Schneider*, *profesor PhDr. Stanislav Hanzlík*, *poručík Ing. Jan Urban*, *nadporučík František Kárník* a *kapitán Robert Schwarz*. Schválený zápis z jednání navrholo prezidium ministerské rady Republiky československé zřídit pouze jeden meteorologický ústav při Ministerstvu školství a národní osvěty, a zároveň k němu organizačně přičlenit: „*zvláštní odbor meteorologický pro účely čistě vojenské*“. Dne 6. prosince 1919 zaslal přednosta technického odboru MNO pod čj. 45948/IV prezidium ministerské rady Republiky československé upřesňující požadavky MNO k organizaci nového meteorologického ústavu. Podle tehdejšího požadavku MNO měl *vojenský odbor Státního ústavu meteorologického*:

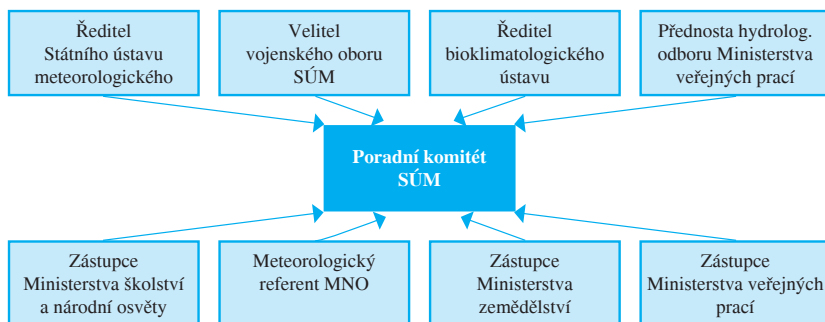
- vykonávat veškerou vojenskou povětrnostní službu,
- zřídit *povětrnostní školu* a provádět výcvik vojenských elévů pro vojenskou povětrnostní službu v počtu až 50 osob (nováčků) ročně, z toho šest vysokoškoláků, 29 pomocných pracovníků (pozorovatelů, kresličů map, telefonistů a telegrafistů) a 15 řemeslníků (hodinářů, mechaniků a elektromechaniků),
- navazovat a udržovat styk s vojenskými povětrnostními službami spřátelených států,
- vést evidenci vycvičeného personálu a mobilizačního materiálu vojenské povětrnostní služby a zabezpečovat včasnou mobilizaci povětrnostních stanic a jejich přidělování operujícím vojenským tělesům.

Dne 9. prosince 1919 rozhodlo prezidium ministerské rady Republiky československé svým usnesením č. 26314 o zřízení **Státního ústavu meteorologického – SÚM** v působnosti Ministerstva školství a národní osvěty. Nedílnou součástí SÚM se rovněž stal

k němu v té době organizačně přiřazený **vojenský odbor SÚM**, který vznikl na základě reorganizované *povětrnostní stanice leteckého sboru v Praze (při hvězdárně)*.

Vlastní SÚM a jeho vojenský odbor zahájil svoji praktickou činnost dne 14. ledna 1920, kdy ministr školství a národní osvěty svým výnosem č. 580 n. o. schválil stanovou ústavu. Tímto okamžikem ukončila povětrnostní stanice leteckého sboru v Praze (při hvězdárně) své více jak jednoroční působení a svojí úspěšnou činností položila základy pro zahájení výstavby nově koncipované vojenské povětrnostní služby. Vznik *vojenského odboru SÚM* dne 9. prosince 1919 tak představuje okamžik ustanovení jejího nejvyššího výkonného (provozního) orgánu, a rovněž za počátek období jejího koncepčního budování a dalšího rozvoje.

K zajištění správného dohledu nad činností SÚM byl v průběhu ledna 1920 zřízen *poradní komitét (výbor) SÚM*, který měl osm členů. Byl tvořen zástupci tehdejších československých ústavů, které se zabývaly meteorologickými a hydrologickými měřeními a pozorováními, a zároveň v něm byli zastoupeni správní úředníci těch státních ministerstev, do jejichž podřízenosti tyto ústavy příslušely.

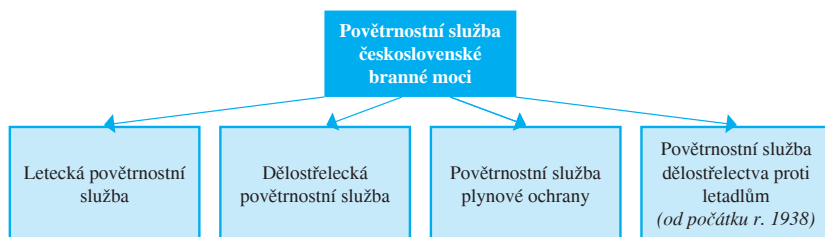

Obr. 3: Složení poradního komitétu SÚM v roce 1920

Obr. 4: Organizační struktura vojenského odboru SÚM ke dni 20. ledna 1920

Ve 20. a 30. letech se vojenská povětrnostní služba dělila podle druhů zbraní, které v rámci československé branné moci zabezpečovala.

Obr. 5: Rozdělení vojenské povětrnostní služby ve 20. a 30. letech 20. století

Hlavním úkolem vojenské povětrnostní služby v rámci zabezpečování činnosti jednotlivých druhů zbraní v té době bylo pro:

- **letectvo** zjišťovat aktuální směr, rychlost a charakteristiky větru při zemi a v různých výškách, množství a výšku oblačnosti, místa se zhoršenou dohledností, atmosférické srážky a všeobecné rozdělení tlaku vzduchu, které se zjišťovaly pro všechny fáze letu od místa vzletu až po místo přistání, a zároveň vydávat všeobecné předpovědi počasí na 24 hod. a letecké předpovědi,
- **polní dělostřelectvo** a od roku 1938 rovněž pro **dělostřelectvo proti letadlům** zjišťovat aktuální směr a rychlost přízemního a balistického větru (nejméně do výšky vrcholové dráhy střely), a to do výšky 500 metrů v intervalu po 100 metrech podle požadavku, a dále v intervalu po 500 metrů počínaje nadmořskou výškou dělostřelecké povětrnostní stanice až do požadované výšky, dále přízemní teplotu a tlak vzduchu (bez všech redukcí) a v případě požadavku rovněž vlhkost vzduchu,
- **plynovou ochranu** zjišťovat aktuální směr, rychlost a průběh přízemního větru, jejich odchylky vlivem konfigurace terénu, místa zhoršených dohledností a jejich proměnlivost, teplotu a vlhkost vzduchu, včetně zprostředkovávání všeobecných předpovědí počasí na 24 hod.

Nejvyšší odborně řídicí orgán vojenské povětrnostní služby byl zpočátku představován systemizovaným místem *meteorologický referent oddělení aviatického všeobecně vojenského odboru Ministerstva národní obrany*. Na toto systemizované místo, které bylo v rámci MNO zřízeno ke dni 1. dubna 1920, byl v té době ustanoven *nadporučík Bohdan Vipler*, který zároveň vykonával funkci *odborný přednosta* veškeré československé vojenské povětrnostní služby.

Bohdan Vipler během první světové války sloužil jako jednoroční dobrovolník v hodnosti desátník v rakousko-uherské armádě u pražského pěšího pluku 28. Na ruské frontě byl dne 13. května 1915 u Kolomeje zajat a až do srpna roku 1917 byl internován v buguruslánském zajateckém táboře v samarské gubernii, kde aktivně působil v protirakousko-uherském odbojovém hnutí.

Do československých vojsk vstoupil dne 29. srpna 1917 v Borispolu, kde absolvoval kurz protiplynové ochrany a důstojnický kurz. Dne 2. listopadu byl v hodnosti poručík pověřen výkonem funkce *meteorolog II.* československé divize. V roce 1918 působil jako velitel protiplynové ochrany východního oddílu II. československé divize a v létě téhož roku byl jmenován velitelem jeho rozvědnej jednotky. Bojů u Bachmače se zúčastnil jako kurýr štábu II. divize.

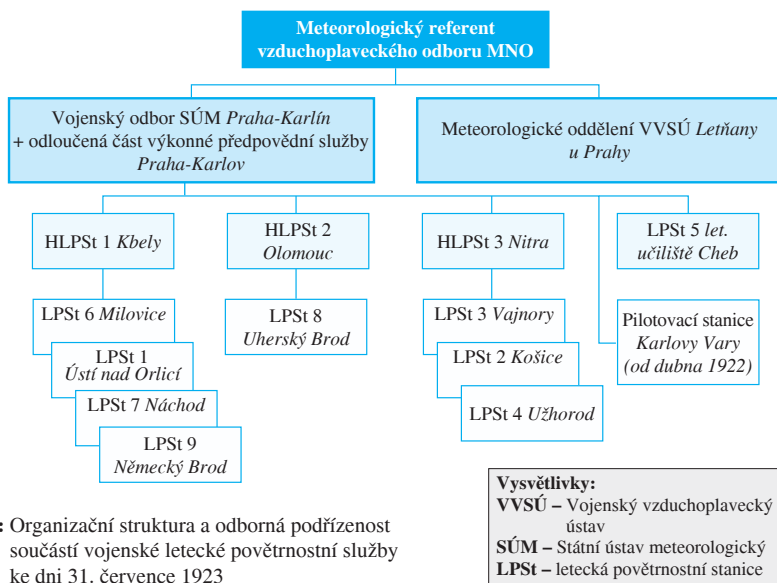
Dne 1. prosince 1918 byl přidělen k 1. československému leteckému oddílu jako *meteorologický důstojník* a letecký pozorovatel. Mimo těchto funkcí byl dne 15. dubna 1919 ustanoven velitelem zpravodajské jednotky. Počínaje dnem 14. května rovněž působil jako historik a osvětový důstojník leteckého oddílu a od 26. června 1919 ještě navíc jako správce letiště.

Ke dni 1. ledna 1927 bylo systemizované místo *meteorologický referent MNO* zrušeno a v té době byla zřízena *povětrnostní skupina III/2 letecko-technického oddělení III. odboru (leteckého) MNO*, která v rámci tohoto odboru, i po své reorganizaci v roce 1934, působila až do druhé poloviny roku 1939. V čele skupiny stál její přednosta, který zároveň vykonával funkci *odborný přednosta* veškeré československé vojenské povětrnostní služby.

Tab. 1: Přehled meteorologických referentů (později přednostů povětrnostní skupiny) MNO – odborných přednostů vojenské povětrnostní služby v letech 1920-1939

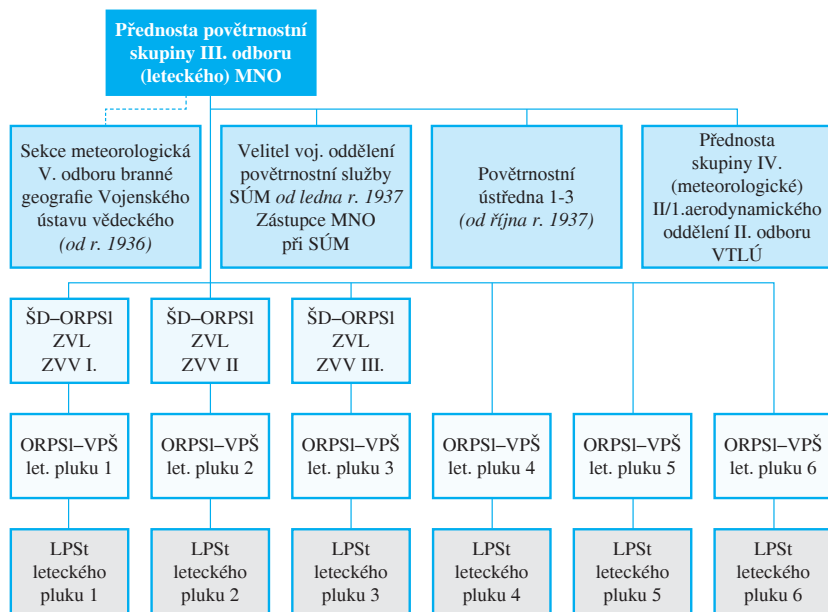
1920-1923	podplukovník PhDr. Bohdan VIPLER
1923-1925	major Ing. Jan URBAN
1925-1927	podplukovník Kamil ŠUSTERA
1927-1930	podplukovník Robert ELLNER
1931-1935	podplukovník Ing. Karel MRÁZ
1935-1939	major Ing. Karel JAVŮREK

V letech 1920-1939 prošla vojenská povětrnostní služba složitým organizačním vývojem, a zároveň obdobím poměrně komplikovaných vztahů s tehdejší Státním ústavem meteorologickým.

Obr. 6: Organizační struktura a odborná podřízenost součástí vojenské letecké povětrnostní služby ke dni 31. července 1923

V době všeobecné mobilizace v září roku 1938 rovněž i vojenská povětrnostní služba rozvinula svoji polní a zápolní (týlovou) organizační strukturu a provedla mobilizační doplnění sil a prostředků.

Vysvětlivky:
VTLÚ – Vojenský technický a letecký ústav
SÚM – Státní ústav meteorologický
ŠD-ORPS ZVL ZVV – štábní důstojník-odborný referent povětrnostní služby Zemského velitelství letectva Zemského vojenského velitelství I-III
ORPSI-VPŠ – odborný referent povětrnostní služby-velitel povětrnostní šipky
LPSt – letecká povětrnostní stanice

Obr. 7: Schéma systému odborného řízení vojenské letecké povětrnostní služby od 1. ledna 1934

Tab. 2: Dislokace a označení mobilizačně doplněných a rozvinutých polních a zápolních útvarů a součástí vojenské povětrnostní služby ve druhé polovině září roku 1938

Mobilizovaná složka / Mobilizační místo	Název organizačního prvku	Místo dislokace
III. odbor (letecký) MNO-Praha / Praha	Skupina D (povětrnostní) Velitelství letectva, Hlavního velitelství armády	Nemojany u Vyškova (areál mlýna Chobot)
	Povětrnostní skupina 1. oddělení III. odboru MNO v zápolí	Praha
	Zástupce MNO při SÚM	Praha
II. odbor VTLÚ Praha / Praha	Skupina IV. (meteorologická) II/1. oddělení	Praha-Letňany
Povětrnostní ústředna 1 Praha-Kbely / letecký pluk 4 Praha-Kbely	Hlavní polní povětrnostní ústředna 91 HVOA	Vyškov
Povětrnostní ústředna 2 Brno / Letecký pluk 5 Brno	Polní povětrnostní ústředna 74 Velitelství IV. armády	Brno
Povětrnostní ústředna 3 Bratislava / Letecký pluk 3 Piešťany	Polní povětrnostní ústředna 73 Velitelství III. armády	Kremnica

Mobilizovaná složka / Mobilizační místo	Název organizačního prvku	Místo dislokace
Zemské velitelství letectva I Praha / Praha	štábní důstojník-odborný referent povětrnostní služby všeobecné skupiny Velitelství letectva Velitelství I. armády	Kutná Hora
Zemské velitelství letectva II Brno / Brno	štábní důstojník-odborný referent povětrnostní služby všeobecné skupiny Velitelství letectva Velitelství II. armády	Olomouc
Zemské velitelství letectva III. Bratislava / Bratislava	štábní důstojník-odborný referent povětrnostní služby všeobecné skupiny Velitelství letectva Velitelství III. armády	Kremnica
Letecký pluk 5 Brno / Brno	štábní důstojník-odborný referent povětrnostní služby všeobecné skupiny Velitelství letectva Velitelství IV. armády	Brno
Vojenské oddělení pov. služby SÚM Praha-Ruzyně / Letecký pluk 4 Praha-Kbely	Zápolní povětrnostní ústředna	Praha-Ruzyně
Letecký pluk 1 – Hradec Králové / Hradec Králové, Milovice, Plzeň, Tábor.	Letecká povětrnostní stanice 3	Milovice
	Letecká povětrnostní stanice 4	Hradec Králové
	Letecká povětrnostní stanice 14	Plzeň
	Letecká povětrnostní stanice 15	Tábor
	Polní letecká povětrnostní stanice 1	?
	Polní letecká povětrnostní stanice 5	?
	Polní letecká povětrnostní stanice 7	?
Letecký pluk 2 – Olomouc / Olomouc, Přerov, Vyškov.	Polní povětrnostní ústředna 72 Velitelství II. armády	Olomouc
	Letecká povětrnostní stanice 6	Olomouc
	Letecká povětrnostní stanice 16	Přerov
	Letecká povětrnostní stanice 23	Vyškov
	Polní letecká povětrnostní stanice 8	?
	Polní letecká povětrnostní stanice 10	?
	Polní letecká povětrnostní stanice 13	?
Letecký pluk 3 – Piešťany / Piešťany, Vajnory, Nitra, Žilina, Spišská Nová Ves, Zvolen, Malacky, Košice.	Letecká povětrnostní stanice 7	Malacky
	Letecká povětrnostní stanice 8	Vajnory
	Letecká povětrnostní stanice 9	Nitra
	Letecká povětrnostní stanice 10	Košice
	Letecká povětrnostní stanice 11	Piešťany
	Letecká povětrnostní stanice 17	Spišská Nová Ves

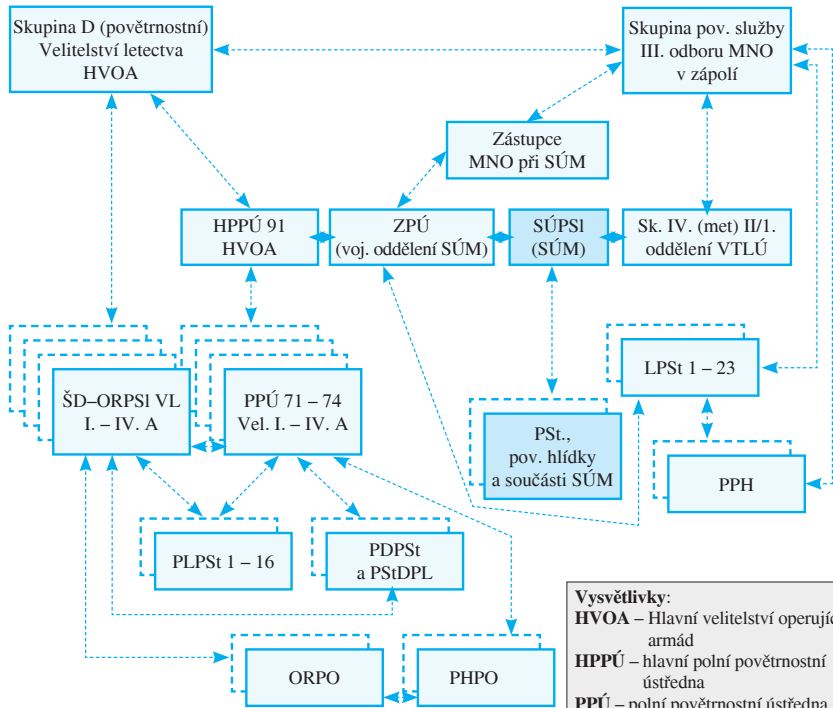
Mobilizovaná složka / Mobilizační místo	Název organizačního prvku	Místo dislokace
	Letecká povětrnostní stanice 18	Žilina
	Letecká povětrnostní stanice 19	Zvolen
	Polní letecká povětrnostní stanice 2	?
	Polní letecká povětrnostní stanice 3	?
	Polní letecká povětrnostní stanice 4	?
	Polní letecká povětrnostní stanice 11	?
	Polní letecká povětrnostní stanice 16	?
Letecký pluk 4 – Praha-Kbely / Praha-Kbely, Pardubice	Polní povětrnostní ústředna 71 Velitelství I. armády	Kutná Hora
	Letecká povětrnostní stanice 1	Praha-Kbely
	Letecká povětrnostní stanice 2	Pardubice
	Polní letecká povětrnostní stanice 6	?
	Polní letecká povětrnostní stanice 9	?
Letecký pluk 5 – Brno / Brno, Hlohovec, Slatinské Doly	Letecká povětrnostní stanice 13	Brno
	Letecká povětrnostní stanice 20	Slatinské Doly
	Letecká povětrnostní stanice 21	Hlohovec
	Polní letecká povětrnostní stanice 15	?
Letecký pluk 6 Praha-Kbely / Německý Brod, Chrudim	Letecká povětrnostní stanice 5	Německý Brod
	Letecká povětrnostní stanice 22	Chrudim
Letecké učiliště – Prostějov / Prostějov	Letecká povětrnostní stanice 12	Prostějov

Po mnichovských událostech a po záboru československých pohraničních území byly válečně vytvořené „polní“ a „zápolní“ jednotky a součásti vojenské povětrnostní služby ke dni 12. října 1938 demobilizovány a zrušeny. Některé součásti služby byly s ohledem na územní změny redислоkovány.

Po okupaci českých zemí a vyhlášení samostatnosti Slovenska dne 15. března 1939 byly součásti vojenské povětrnostní služby postupně rušeny nebo předávány útvarům vzdušných zbraní slovenské branné moci. Poslední součásti vojenské povětrnostní služby byly zrušeny likvidační komisí MNO ke dni 18. srpna 1939.

V té době bylo na základě výnosu předsednictva ministerské rady čj. 101/35-vi/7 1939 rovněž zrušeno vojenské oddělení povětrnostní služby SÚM a do struktury SÚM bylo v té době rovněž převedeno celkem 26 bývalých příslušníků vojenské povětrnostní služby v počtu 23 smluvních zaměstnanců a tři pragmatikální zaměstnanci-vědečtí úředníci.

V letech 1939-1945 se poměrně početná část předválečných nebo pozdějších poválečných příslušníků (nejméně 40 osob) vojenské povětrnostní služby aktivně zapojila do zahraničního a domácího protiněmeckého odboje. Podle v současnosti dostupných historických pramenů působilo v domácím odboji v českých zemích nejméně 10 bývalých nebo budoucích příslušníků vojenské povětrnostní služby. K nejvýznamnějším z nich patřili *Karel Jedlička* a *Jan Bína*, kteří byli za svoji odbojovou činnost později popraveni, dále *Ferdinand Šrůta*, *Josef Zítek*, *Václav Čejka*, *Miroslav Procházka*

Obr. 8: Schéma odborného řízení a informačního toku mezi polní a zápolní organizační strukturou vojenské povětrnostní služby a SÚM ve druhé polovině září 1938.

- Vysvětlivky:**
- HVOA** – Hlavní velitelství operujících armád
 - HPPÚ** – hlavní polní povětrnostní ústředna
 - PPÚ** – polní povětrnostní ústředna
 - VTLÚ** – Vojenský technický a letecký ústav
 - Vel. I- IV. A** – Velitelství I-IV. armády
 - VL I- IV. A** – Velitelství letectva I-IV. armády
 - ŠD-ORPSI** – štábní důst. odb. referent pov. služby
 - PLPSt** – polní letecké povětrnostní stanice
 - PDPSt** – polní dělostřelecké povětrnostní stanice
 - PSDPL** – pov. stanice dělostřelecká proti letadlům
 - PHPO** – povětrnostní hlídky plynové ochrany
 - ORPO** – odborný referent plynové ochrany
 - ZPÚ** – zápolní povětrnostní ústředna
 - LPSt** – letecké povětrnostní stanice
 - PPH** – posádkové povětrnostní hlídky
 - SÚM** – Státní ústav meteorologický
 - SÚPSI** – Státní ústředí povětrnostní služby
 - PSt** – povětrnostní stanice

a *Karel Janhuba*. Do protifašistického odbojového hnutí na Slovensku bylo zapojeno nejméně šest příslušníků služby. K nejznámějším z nich patřil *Ludovít Kukorelli*, který zahynul v rámci bojů SNP, dále *Róbert Intribus*, *Alois Garaj* a *Michal Sokol*.

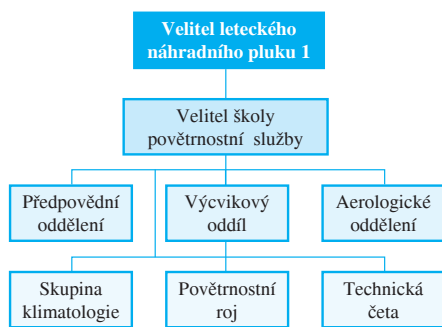
V západní skupině zahraničního protifašistického odboje působilo v letech 1939-1945 nejméně 11 československých vojáků u meteorologických jednotek v rámci britských RAF a dalších nejméně sedm příslušníků jiných odborností RAF nebo dalších spojeneckých jednotek, kteří se v poválečném období stali příslušníky československé vojenské povětrnostní služby. K nejznámějším z nich patřili *Miloslav Štěpánek*, *Erich Kraus*, *František Ondrůj*, *Leonard Revilliod*, *Jiří Mráz*, *Vladimír Panoš*, *Bohumil Sigmund*, *Václav Leština*, *Pavol Hopta* a *Karel Svoboda*.

Na východní frontě se v rámci československého armádního sboru v SSSR do bojových operací zapojilo nejméně šest vojáků, kteří se v pozdějším období po roce 1945 stali příslušníky vojenské povětrnostní služby. K nejznámějším z nich patřili *Gustav Peša*, *Jozef Belica*, *Jozef Okál* a *Richard Husman* (známý pod literárním pseudonymem *Filip Jánský*).

Činnost vojenské povětrnostní služby byla obnovena v polovině měsíce května 1945. V té době byla na pražském ruzyňském letišti pod velením předválečného příslušníka vojenské povětrnostní služby *poručíka Karla Janhuby* vytvořena zvláštní *četa vojenské povětrnostní služby*. Tato četa, společně s tehdy rovněž obnovovaným *pracovištěm synoptické a letecké meteorologie* tehdejšího Státního meteorologického ústavu (SMÚ), sídlila v prostorách původní německé Luftwaffe-Hauptwetterwarte (Hlavní povětrnostní stanice vzdušných zbraní). *Pracoviště synoptické a letecké meteorologie SMÚ* bylo na ruzyňském letišti obnovováno pod vedením *RNDr. Antonína Veseckého*, bývalého předválečného příslušníka vojenské povětrnostní služby a civilního pragmatikálního zaměstnance někdejší povětrnostní ústředny 1. Příslušníci tohoto formálně organizačně sloučeného pracoviště vojenské a civilní povětrnostní služby dne 24. května 1945 k termínu 08.00 SEČ nakreslili první československou poválečnou synoptickou mapu Evropy.

Jedním z hlavních úkolů skupiny vojenské povětrnostní služby na letišti v Praze-Ruzyni bylo, kromě vlastní odborné činnosti, rovněž rychle zahájit odborný výcvik personálu obnovované vojenské povětrnostní služby.

Dne 15. listopadu 1945 byl na letišti v Praze-Ruzyni zahájen první kurz přípravy velitelů a správců vojenských leteckých a dělostřeleckých povětrnostních stanic. Téhož dne byla zvláštní četa vojenské povětrnostní služby transformována na *školu povětrnostní služby – VÚ 4613*. Dnem 18. dubna 1946 začala škola působit na letišti Praha-Kbely. Funkci velitele školy povětrnostní služby zpočátku nejprve zastával *major Oldřich Hlaváček* a jako jeho zástupce byl jmenován *poručík Karel Janhuba*. Od dubna roku 1946 potom stál v čele školy *nadporučík Václav Čejka*. V dalším období prošel tento útvar rozsáhlými organizačními změnami a v jeho struktuře byly začleněny nejrůznější provozní orgány vojenské povětrnostní služby.

Obr. 9: Organizační struktura školy povětrnostní služby ke dni 30. září 1949

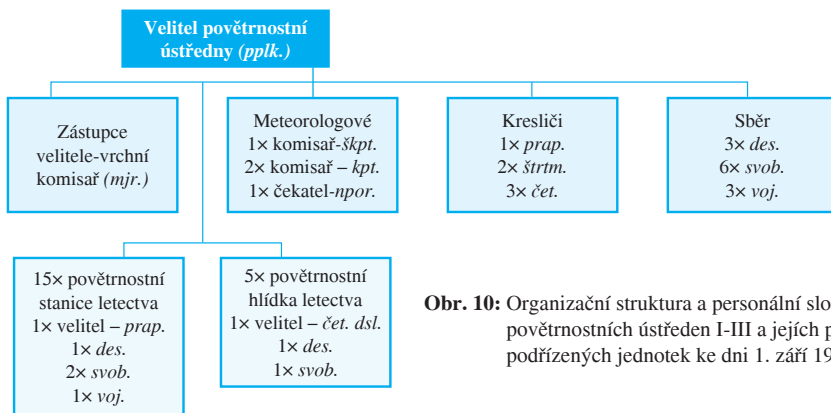
Tab. 3: Plánované počty osob školy povětrnostní služby ke dni 30. září 1949

Hodnostní sbor	Počet osob
Důstojníci	10
Rotmistři	12
Dsl. poddůstojníci	4
Mužstvo	64
Celkem	90

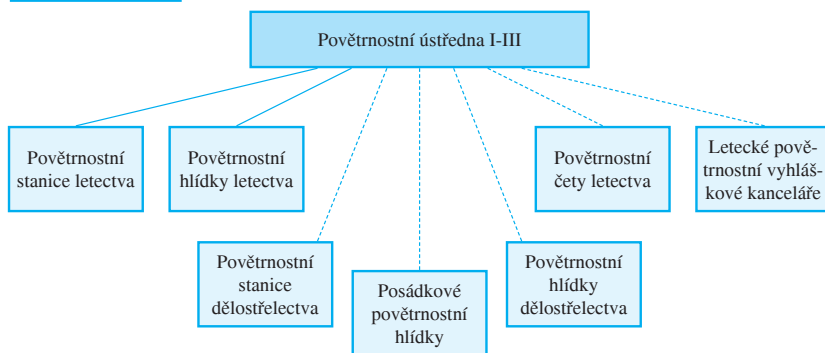
Dnem 1. září 1947 byly v přímé podřízenosti tehdejších operačních velitelství letectva zřízeny *povětrnostní ústředny I-III* dislokované v Praze-Kbelích, Brně-Špilberku a Bratislavě-Ivance, které v této podřízenosti potom působily až do 31. srpna 1949.

Škola povětrnostní služby byla dne 30. září 1949 reorganizována a na jejím základě vznikla dne 1. října v Praze-Kbelích *Hlavní povětrnostní ústředna (VÚ 6338)*, která přešla do přímé podřízenosti velitele leteckého týlu Velitelství letectva Hlavního štábu. V přímé podřízenosti velitele Hlavní povětrnostní ústředny začaly od téhož dne, kromě jejích organických součástí, rovněž působit původní *povětrnostní ústředny I-III*.

V pozdějším období byla v průběhu let 1951-1953 tato organizační struktura vojenské povětrnostní služby zrušena. Roli Hlavní povětrnostní ústředny převzalo

Obr. 10: Organizační struktura a personální složení povětrnostních ústředí I-III a jejich přímo podřízených jednotek ke dni 1. září 1947

Obr. 11: Schéma sestavy základních součástí vojenské povětrnostní služby v přímé nebo odborné podřízenosti velitelů povětrnostních ústředí I-III ke dni 1. září 1947

počátkem roku 1954 *hlavní letecké povětrnostní ústředí* a úlohu povětrnostních ústředí od druhé poloviny roku 1952 začaly plnit *povětrnostní oddělení* nově vznikajících leteckých divizí.

Nejvyšší odborné řídicí orgány vojenské povětrnostní služby byly po roce 1945 až do současnosti vždy zřizovány v rámci organizačních struktur Ministerstva národní obrany (od roku 1990 Ministerstva obrany) a Hlavního štábu (od roku 1950 Generálního štábu). Avšak vzhledem ke složitému a mnohdy nepřehlednému organizačnímu vývoji rezortu obrany v různých vývojových etapách v období let 1945-2009 byl historický organizační vývoj nejvyšších odborně řídicích orgánů vojenské povětrnostní služby spojen s vývojem a působností hned několika součástí MNO a Hlavního štábu, resp. jejich nástupnických organizací.

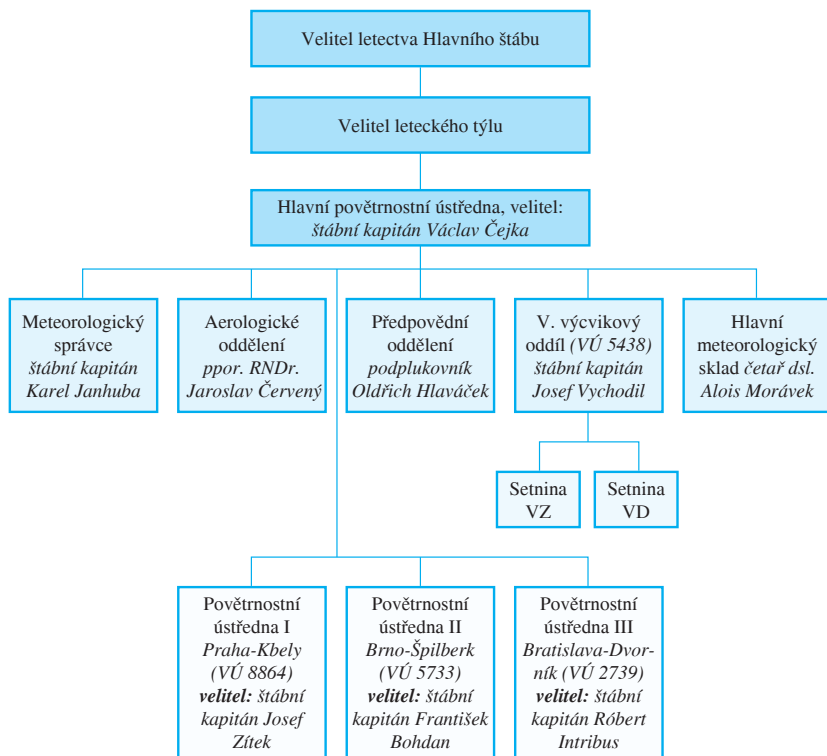
Tab. 4: Přehled přednostů (náčelníků) vojenské povětrnostní (hydrometeorologické) služby v letech 1945-2009

1945-1947	major Miloslav ŠTĚPÁNEK ⁽¹⁾
1947-1948	podplukovník Miloslav ŠTĚPÁNEK ⁽²⁾
1948-1953	plukovník RNDr. Ferdinand ŠRŮTA ⁽²⁾
1953-1956	major Pavel KARAS ⁽¹⁾
1955-1956	major Jozef BELICA ⁽³⁾

1957-1958	major Pavel KARAS ⁽⁴⁾
1958-1960	podplukovník RNDr. Jaroslav ČERVENÝ ⁽⁴⁾
1961-1993	plukovník RNDr. Miroslav ZEMAN ⁽²⁾
1961-1971	podplukovník. Vladimír NOVÁK, prom. fyz. ⁽⁴⁾
1976-1990	plukovník RNDr. Vladimír NOVÁK ⁽¹⁾
1993-2000	plukovník RNDr. František SOCHOR ⁽²⁾
2000-2001	podplukovník Ing. Miroslav FLAJŠMAN ⁽²⁾
od 2001	plukovník Ing. Petr KŮRKA ⁽²⁾

Pozn.: ⁽¹⁾ Přednosta (náčelník) povětrnostní služby letectva, ⁽²⁾ přednosta (náčelník) vojenské povětrnostní (hydrometeorologické) služby, ⁽³⁾ náčelník povětrnostní služby PVOS, ⁽⁴⁾ náčelník povětrnostní služby letectva a PVOS.

V červenci roku 1945 bylo při tehdejším Velitelství letectva Hlavního štábu MNO zřízeno systemizované místo *vedoucí referent povětrnostní služby oddělení technického velitelství letectva*, na které byl ustanoven předválečný velitel povětrnostní ústředny I v Praze-Kbelích *štábní kapitán Miloslav Štěpánek*, který zároveň začal vykonávat funkci *odborný přednosta povětrnostní služby letectva*. Zároveň zde bylo zřízeno další systemizované místo *referent povětrnostní služby*, na které byl ustanoven *kapitán Viktor Hroza*, bývalý *referent organizační a výcvikové skupiny povětrnostní III/I oddělení (leteckého) III. odboru (leteckého) MNO*.

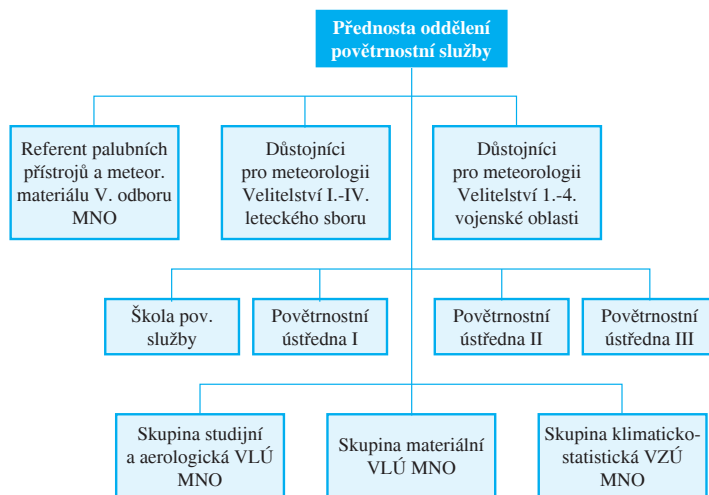
Obr. 12: Stručná organizační struktura a personální obsazení Hlavní povětrnostní ústředny a jejích přímo podřízených součástí ke dni 1. října 1949

Obr. 13: Organizační struktura velitelství Hlavního štábu od července 1945 do září 1947, kde vedoucí referent povětrnostní služby byl zařazen v rámci oddělení technického velitelství letectva

Až do roku 1947 se jednotlivé složky povětrnostní služby u příslušných druhů zbraní (dnes druhů vojsk) a rovněž u některých dalších složek Československé armády utvářely a rozvíjely víceméně samostatně a nejednotně, přičemž na centrální úrovni v rámci MNO a Hlavního štábu nebyla jejich činnost příliš vzájemně odborně koordinována. Tyto složky služby se na základě získaných válečných zkušeností velmi rychle rozvíjely především v letectvu, dělostřelectvu, dělostřelectvu proti letadlům, plynové službě zvláštních bojových prostředků (dnes chemického vojska), rovněž se uplatňovaly v tankovém a ženíjním vojsku a v rámci některých dalších složek československé branné moci.

Na podzim roku 1947 byla provedena celková reorganizace složek vojenské povětrnostní služby, která v přímé podřízenosti velitele letectva Hlavního štábu začala působit jako „celoarmádně integrovaná“ služba ve prospěch všech druhů zbraní a dalších složek Československé armády.

Obr. 14: Organizační struktura povětrnostní služby působící v přímé odborné podřízenosti přednosty oddělení povětrnostní služby Velitelství letectva Hlavního štábu od 1. září 1947

Tab. 5: Celkově plánované počty osob vojenské povětrnostní služby ke dni 1. září 1947

Hodnostní sbor / prac. poměr	Počet osob
Důstojníci	67
Rotmistři	98
Dsl. poddůstojníci	36
Mužstvo	843
Smluv. civ. zaměstnanci	3
Celkem	1047

povětrnostní službě k případům nezákonných procesů, emigrace do zahraničí a podobně. Na konci 40. a počátkem 50. let byl zároveň postupně utlumován vliv příslušníků předválečné vojenské povětrnostní služby, a to jednak z důvodů politických, a rovněž také skutečností, že po dosažení stanovených věkových hranic tito postupně odcházeli do výslužby nebo do zálohy. Mezi příslušníky vojenské povětrnostní služby v té době rovněž patřilo několik jednotlivců, původně působících v rámci jiných odborností v československých vojenských jednotkách v Sovětském svazu. Někteří z nich začali v pozdějším období 50. let působit v rámci vyšších řídicích a provozních orgánů vojenské povětrnostní služby.

Od konce 40. let začaly být Československá armáda a vojenská povětrnostní služba jako její nedílná součást budovány podle sovětského vzoru a její součásti byly organicky začleněny jako od sebe oddělené, podle druhů vojsk ucelené, prvky a jednotky meteorologické podpory, tvořící součást jednotlivých velitelství, štábů, útvarů a jednotek letectva a PVOS, chemického vojska a raketového vojska a dělostřelectva.

Do tohoto období historického vývoje Československé armády spadá rovněž etapa rušení některých po roce 1945 již vybudovaných organizačních struktur vojenské povětrnostní služby a rovněž etapa přechodného převedení Státního meteorologického ústavu – SMÚ do podřízenosti MNO. V té době byla do nové organizační struktury ústavu převedena rovněž značná část nejrůznějších dosavadních kapacit vojenské povětrnostní služby.

Převedení SMÚ do podřízenosti MNO bylo počátkem roku 1952 realizováno především z důvodů všeobecně se stupňujícího politického napětí a pod vlivem narůstajících projevů studené války na přelomu 40. a 50. let, kdy tehdejší politické a státní vedení předpokládalo možnost vzniku dalšího světového válečného konfliktu. Tehdejší představitelé rezortu obrany nabyli v té době přesvědčení, že nelze připustit opakování situace panující v československých povětrnostních službách v období stupňujícího se válečného nebezpečí ve druhé polovině 30. let, kdy tehdejší MNO mělo pouze minimální, nebo značně problematický a složitý vliv na činnost tehdejšího Státního ústavu meteorologického, a rovněž na způsob jeho prostřednictvím prováděné informační podpory ve prospěch povětrnostního zabezpečování tehdejších součástí československé branné moci.

Převedení SMÚ do působnosti MNO bylo ukončeno ke dni 1. ledna 1954. K témuž dni bylo rovněž zřízeno *Hlavní letecké povětrnostní ústředí*, které v podřízenosti Velitelství letectva MNO začalo působit jako nejvyšší provozní orgán vojenské povětrnostní služby. Od toho okamžiku až do současnosti se obě československé povětrnostní služby rozvíjejí samostatně ve vzájemné úzké spolupráci a všestranné součinnosti.

Vývoj politické situace v Československu zejména po roce 1948 se rovněž odrazil v organizačním a personálním složení a vývoji vojenské povětrnostní služby. Vojenští meteorologové, kteří v době druhé světové války působili v rámci západní skupiny zahraničního odboje, museli až výjimky nedobrovolně opustit armádu a podobně jako v celé tehdejší společnosti došlo i ve vojenské

V období 50. a 60. let bylo těžiště práce vojenské služby položeno na zabezpečení československého vojenského letectva. S nástupem zavádění nové letecké techniky nadále vzrostl význam hydrometeorologického zabezpečení a s tím související potřeba výchovy vysokoškolsky vzdělaných specialistů vojenské hydrometeorologické služby. Dlouhodobý vývoj vojenské povětrnostní služby v této době však ovlivnily tendence, které opomíjely její všeobecně vojenský význam.

Poznatky o významu počasí v bojích druhé světové války, které měly pro obnovení vzniku vojenské povětrnostní služby po roce 1945 značně obrozující význam, byly pod vlivem převzaté sovětské vojenské doktríny počátkem druhé poloviny 50. let prakticky zapomenuty, případně byl operační význam hydrometeorologického zabezpečení činnosti vojsk značně opomíjen. Armádní povětrnostní služba v té době začala rychle ztrácet odborně-technický kontakt se státní službou, a zároveň tak došlo ke vzniku situace tolerující používání bezmocně stagnujících odborných metod činnosti. Důkazem přežívajícího rutinérství ve službě, která vždy měla přírodovědní charakter, byla skutečnost, že v nejvyšších řídicích a vyšších výkonných orgánech vojenské povětrnostní služby v letech 1954–1958 působilo jen několik vysokoškolsky vzdělaných specialistů. Požadavky na odbornou úroveň vojenských meteorologů se v té době podřizovaly výhradně provozním potřebám zabezpečení letectva, zároveň však nedokázaly plně pokrýt potřeby ostatních druhů vojsk a součástí Československé lidové armády. Progresivním jevem se v tomto směru stalo otevření vysokoškolské formy studia oboru vojenské meteorologie v rámci Vojenské technické akademie v Brně v roce 1954.

Koncem 50. let se tak vojenská povětrnostní služba ocitla na určitém rozcestí při hledání cest a možností dalšího vývoje. Tato skutečnost se týkala především dlouhodobě kritické situace v oblasti naplněnosti personálem s vyšším odborným vzděláním a v té souvislosti rovněž schopností používat moderní poznatky, metody a nové technické prostředky v nejrůznějších oblastech své činnosti.

Dlouhodobě přetrvávající značné personální problémy byly koncem 50. a počátkem 60. let poměrně rychle odstraněny postupným nástupem absolventů vysokoškolského studia oboru meteorologie při Vojenské technické akademii v Brně. Rovněž byl urychlen proces pořizování a nasazování kvalitativně vyšších technických prostředků a zařízení, zároveň byl zahájen proces zavádění nových metod práce především v oblasti předpovědní, radiosondážní a radiolokační praxe. Realizací těchto a dalších opatření tak došlo k nezbytné, alespoň částečné stabilizaci v oblasti výstavby a změn tehdejších organizačních struktur vojenské povětrnostní služby a jejich obsazení odborným personálem. Vojenská povětrnostní služba se tak v průběhu 60. let v rámci odborné činnosti vyrovnala se službou civilní a v některých oblastech a směrech ji i kvalitativně dokonce převýšila.

Tab. 6: Plánované a skutečné počty osob povětrnostní služby v hodnostních sborech důstojníků a praporčíchů – ČVO 920 (řídicí orgány) a 921 (povětrnostní služba PVOS a letectva) ke dni 1. září 1964.

Hodnostní sbor	Plánováno	Obsazeno				Neobsazeno
		Důstojníci	Praporčíky	abs. VKVŠ	abs. ŠDZ	
Důstojníci	192	158	1	5	17	11
Praporčíci	38	-	23	-	2	13
Celkem	230	158	24	5	19	24
		206				

Oblast výstavby vojenské povětrnostní služby byla ve druhé polovině 60. let charakterizována snahami vytvořit vlastní národní model hydrometeorologického zabezpečení, který nekopíroval žádný z tehdejších modelů výstavby hydrometeorologických a povětrnostních služeb armád členských států Varšavské smlouvy, a zároveň vycházel z vnitřních podmínek ČSLA a obou československých povětrnostních služeb.

Výrazný zásah do nově prosazované koncepce výstavby ČSLA znamenal politický vývoj v Československu koncem 60. let a s ním spojená intervence vojsk některých členských států Varšavské smlouvy.

Vývoj společenských událostí po roce 1968 zapříčinil, že pasivně stranou tohoto dění nezůstali ani příslušníci vojenské povětrnostní služby. Například emigraci do zahraničí v roce 1969 zvolili *kapitán Jiří Mrňák* a *poručík Jiří Polívka*, příslušníci radiosondážní stanice v Čáslavi. Nejzřetelněji se tento vývoj projevil v rámci *Hlavního povětrnostního ústředí*, kde byl koncentrován relativně velký počet mladých vysokoškolsky vzdělaných odborníků, kteří zde postupně nastupovali po ukončení studií na přelomu 50. a 60. let. V důsledku tehdy prováděných komplexních kádrových prověrek, muselo v letech 1969-1971 z polických důvodů opustit vojenskou povětrnostní službu a především *Hlavní povětrnostní ústředí* poměrně velké množství tehdejších odborně zdatných pracovníků.

Vynuceně v té době musel odejít do zálohy *major Ivan Panenka, prom. fyz.*, tehdejší náčelník HPÚ, který byl z funkce odvolán dne 1. září 1968 a následně ke dni 30. června 1969 propuštěn ze služebního poměru. Společně s ním museli odejít další příslušníci HPÚ, kteří v té době zastávali funkce náčelníků oddělení (*major Vilibald Kakos, prom. fyz.*, *major Jan Procházka, prom. fyz.* a *major Miroslav Sedláček, prom. fyz.*), případně jiné významnější funkce (*major Luboš Hodan, prom. fyz.*, *major Antonín Chalupský, prom. fyz.*, *major Milan Kuboš, prom. fyz.*, *major Jan Strachota, prom. fyz.*, *major Vladimír Zeman, prom. fyz.* a *kapitán Zdeněk Kalous*). V květnu roku 1971 byl rovněž propuštěn i *podplukovník Jozef Belica, zástupce náčelníka HPÚ*.

Provedené hluboké celospolečenské změny po roce 1989 zahájily rovněž období rozsáhlých reforem, reorganizací a redislokací všech součástí československých ozbrojených sil, které v podstatě trvá až do současné doby. Tyto změny se rovněž významným způsobem dotkly činnosti a dalšího vývoje všech součástí vojenské povětrnostní služby. Ve stručnosti je možno konstatovat, že se v rámci realizace všech rozhodujících reformních opatření Ministerstva obrany podařilo udržet a postupně i významně upevnit místo a postavení vojenské povětrnostní služby v rámci rezortu obrany. Počátkem 90. let byli v rámci procesu nápravy křivd z minulosti mimosoudně rehabilitováni všichni bývalí příslušníci služby, kteří na přelomu 60. a 70. let museli armádu nedobrovolně opustit a odejít do zálohy. V témže období byli někteří z nich rovněž reaktivováni k výkonu další činné vojenské služby.

Na počátku 90. let a v jejich dalším průběhu nastaly, v důsledku realizace Usnesení vlády ČSFR č. 637 z roku 1991 „O realizaci programu rozvoje radarové a související zabezpečovací techniky pro řízení letového provozu nad územím ČSFR“ a dalších návazných vládních usnesení, u všech součástí vojenské povětrnostní služby rozsáhlé a zásadní změny. Tato opatření se především dotkla oblastí technického vybavení, technologických postupů, sběru, zpracování, zobrazování, distribuce a výměny dat a informací, které byly podmíněny převratným rozvojem vlastních a kooperujících komunikačních a informačních systémů. Došlo rovněž k zásadním změnám v nejrůznějších oblastech součinnosti, kompatibility a interoperability s Českým hydrometeorologickým ústavem a od poloviny 90. let

s dalšími meteorologickými centry armád členských států NATO. Na konci roku 1992 došlo v rámci procesu rozdělení armády společného státu k fyzické delimitaci přibližně jedné třetiny tabulkových počtů technických prostředků vojenské povětrnostní služby ve prospěch nově vznikající povětrnostní služby ozbrojených sil Slovenské republiky.

Po radikálním snížení počtů letectva zároveň vyvstal požadavek ostatních druhů vojsk na provádění hydrometeorologického zabezpečení. Vojenské letectvo ve své činnosti začalo postupně uplatňovat normy a standardy ICAO. K naplnění těchto cílů vyčlenila vláda ČR mimořádné prostředky a došlo k prudkému technicko-odbornému rozvoji i pracovišť vojenské hydrometeorologické služby. Zároveň započala intenzivní spolupráce s obdobnými službami armád USA, Německa a dalších spojeneckých armád v rámci programu Partnerství pro mír.

Došlo taktéž k zintenzivnění spolupráce s Českým hydrometeorologickým ústavem, včetně rozšíření výměny dat a informací mezi oběma subjekty. Obě strany zrealizovaly několik významných investičních akcí, jako byla například výstavba meteorologického radiolokátoru ve Vojenském výcvikovém prostoru Jince.

Po vstupu České republiky do Severoatlantické aliance (březen 1999) začalo být hydrometeorologické zabezpečení poskytováno všem druhům sil a součástí AČR v souladu s přijatými standardy NATO. Po roce 2004 orgány a součásti vojenské hydrometeorologické služby (letectva, chemického vojska i dělostřelectva) na všech stupních velení a řízení AČR byly postupně organizačně slučovány a organicky začleňovány do podřízenosti orgánů vojskového zpravodajství a průzkumu.

V důsledku plnění spojeneckých závazků AČR vyvstal požadavek provádět hydrometeorologické zabezpečení nejen na území ČR, ale i ve prospěch vyčleněných sil AČR v zahraničí a ve prospěch sil NATO. Byly zabezpečovány mise v Kuvajtu, bývalé Jugoslávii, Iráku, Afghánistánu, Litvě, ale také řada humanitárních akcí při řešení krizových situací, včetně zabezpečení letních olympijských her v Athénách.

K provádění požadavků na hydrometeorologické zabezpečení v zájmových oblastech kdekoli na světě vedlo k masivnímu posílení komunikačních cest a k nákupu vysoce výkonného softwaru k tvorbě a zobrazování meteorologických produktů pro všechny zájmové oblasti AČR. Zobrazovací software firmy IBL umožnil zahájit zpracovávání hydrometeorologických produktů metodou vrstvení, došlo k zpracování vlastního numerického modelu pro předpověď hydrometeorologických prvků a jevů ve vybraných oblastech. Tyto vysoce efektivní technologie umožnily zpracovávání krátkodobých a střednědobých předpovědí s využitím podkladových materiálů zpracovávaných těmito technologiemi.

Pro zefektivnění rozhodovacích procesů velitelů začaly být pro plánování operací využívány klimatické databáze z území ČR a v případě potřeby z celého světa. Pro vedení vlastní činnosti je zpracováván software umožňující prognózu použitelnosti u vojenských činnostech kdekoli ve světě, včetně uplatnění výsledků spektrální družicové meteorologie a zobrazování kartografických podkladů. Dochází k velmi těsné spolupráci mezi složkami geografické a hydrometeorologické služby, zejména v oblasti rozvoje nových technologií pro podporu rozhodovacích procesů velitelů a štábů.

Literatura:

FLAJSMAN Miroslav, ŠTEKL Josef. *Hydrometeorologická služba AČR v letech 1918-2009*. Praha: PIC MO, 2009.